

Renda disponible a Portugal: comportament positiu en una crisi històrica

- La pandèmia va forçar les famílies a ajornar el consum el 2020. No obstant això, a diferència de crisis anteriors, aquesta vegada la renda disponible no ha patit una reculada.
- Aquest millor to de la renda disponible reflecteix les mesures públiques de suport a l'ocupació i als ingressos.

Durant la crisi provocada per la COVID-19, el consum privat de Portugal ha patit una forta contracció (gairebé el 6% interanual en termes nominals en l'acumulat dels tres primers trimestres del 2020). Aquesta caiguda va ser molt significativa, però no sorprenent, perquè ha estat habitual en crisis anteriors. No obstant això, i al contrari del que va succeir el 2011 i el 2012, el descens del consum no s'explica per la reducció de la renda disponible. De fet, a diferència de les crisis anteriors, el 2020, la renda disponible va augmentar lleugerament (vegeu el primer gràfic). Què pot explicar aquest comportament davant la crisi pandèmica?

En primer lloc, és important aclarir el concepte de renda disponible bruta (RDB) de les famílies.¹ L'RDB inclou les remuneracions dels treballadors, les rendes de propietats (lloguers, interessos, dividends), l'excedent brut d'exploració dels autònoms i les transferències internes i externes (prestacions socials de l'Estat i remeses dels emigrants), a les quals es resten els impostos i les contribucions socials abonades. A Portugal, més de la meitat de la renda disponible prové de les remuneracions del treball.

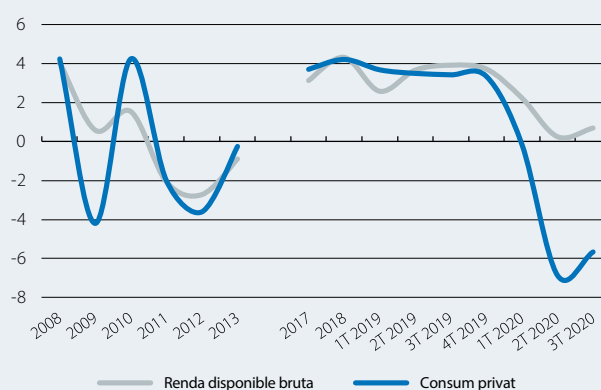
Amb dades fins al 3T 2020, l'RDB havia augmentat el 0,7% interanual en l'acumulat de l'any, percentatge que contrasta amb les caigudes patides durant la crisi del deute sobirà (el -2,0% el 2011 i el -2,7% el 2012). A més a més, l'evolució de l'RDB a Portugal també destaca en comparació amb la de la zona de l'euro (el 0,0% en l'acumulat dels tres primers trimestres del 2020), la de la UE (el -1,3%)² o, per exemple, la d'Espanya (el -3,5%).

Aquest comportament diferencial en relació amb crisis anteriors s'explica per diferents raons. En primer lloc, destaca l'evolució del mercat laboral: durant els tres primers trimestres del 2020, la població ocupada havia caigut, de mitjana, el 2,4% interanual, sensiblement per sota del -3,2% del 2011 i del -4,1% del 2012. Dos factors van atenuar l'impacte de la pandèmia sobre el mercat laboral: i) la possibilitat de recórrer al teletreball (s'estima que més del 23% de la població ocupada –més d'un milió de treballadors– va estar sempre o gairebé sempre en teletreball en el 2T)³ i ii) les mesures públiques de suport a l'ocupació.

En particular, els programes d'ajust temporal de l'ocupació van arribar a acollir més de 880.000 persones el juliol (gai-

1. Quan ens referim a les famílies, també incloem les entitats sense ànim de lucre al servei de les famílies.
2. L'última dada disponible referent a la UE és del 2T.
3. Dades de l'INE de Portugal.

Portugal: consum privat i renda disponible* Variació interanual (%)

Nota: * Preus corrents i acumulat de tres trimestres (per exemple, en el 3T 2020, es mostra la caiguda en l'acumulat del 2020).

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Eurostat.

rebé el 19% de la població ocupada portuguesa) i han estat claus per minimitzar la pèrdua d'ingressos de les famílies (i la incertesa). A Portugal, aquests programes garanteixen dos terços de la remuneració. A més a més, mentre que la taxa d'atur es va situar en el 5,6% en el 2T, estimem que, sense aquestes mesures, hauria pogut superar el 20%.^{4,5}

A més de les mesures de suport a l'ocupació, el Govern va crear altres suports socials, també importants en l'estabilització de la renda de les famílies. Durant la primera onada de la pandèmia, i amb el tancament de les escoles, els pares van tenir accés a un suport financer per tenir cura dels fills equivalent a dos terços de la remuneració base, amb un mínim de 635 euros. A més a més, en cas d'aïllament mèdic preventiu, es concedeix un suport financer equivalent al 100% de la remuneració durant 14 dies. En cas de contagi, la persona té dret a un subsidi per malaltia, amb un import similar al suport que es dona en cas d'aïllament preventiu, però durant un període màxim de 28 dies. Aquests ajuts estan disponibles per als treballadors per compte d'altri i per als treballadors autònoms.

4. Les estimacions suggereixen que, a la zona de l'euro, els ingressos laborals de les famílies haurien caigut gairebé el 22% sense aquestes mesures de suport (en relació amb un descens realment observat del 7%). A més a més, els programes de suport a l'ocupació difereixen entre els diferents països de la zona de l'euro, la qual cosa pot ajudar a explicar per què la renda disponible ha tingut comportaments diferents en funció dels països. Vegeu Dias da Silva *et al.* (2020), «Short-time work schemes and their effects on wages and disposable income», Butlletí Econòmic del BCE de l'abril.

5. Vegeu el Focus «El mercat laboral portuguès en temps de pandèmia», a l'IM09/2020.

Les mesures de suport per al pagament de lloguers (suspensió temporal quan les famílies han patit caigudes significatives dels ingressos) i les moratòries també han ajudat les famílies a suportar l'impacte econòmic de la pandèmia. Aquestes mesures no afecten de manera directa el càlcul estadístic de l'RDB, però ajuden a alleujar la pressió sobre les llars, ja que les despeses relacionades amb l'habitatge representen, de mitjana, gairebé el 20% de la renda mitjana de les famílies portugueses (destaquen el lloguer o el lloguer imputat, però també inclouen les reparacions, els subministraments d'aigua, de gas, d'electricitat, etc.).⁶

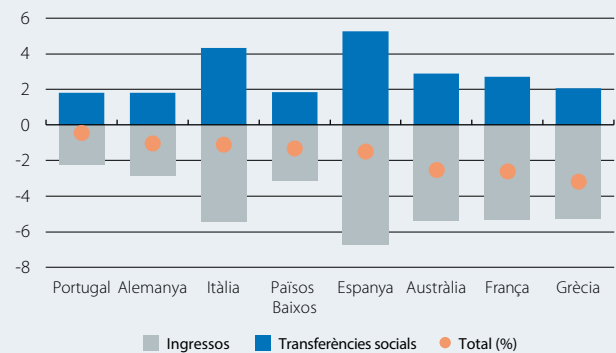
En definitiva, el conjunt de mesures públiques de suport a les famílies en temps de pandèmia ha atenuat la pressió sobre la renda de les famílies. En el cas concret del suport a l'ocupació i de les transferències, s'estima que, sense aquestes mesures, el 2020, l'RDB hauria caigut, de mitjana, el 5,9% al conjunt de la UE.⁷ En el cas concret de Portugal, les contribucions i les prestacions socials han ajudat a incrementar la renda disponible en 1,7 p. p. (acumulat dels tres primers trimestres de l'any). En altres paraules, aquestes contribucions i prestacions han augmentat el 7,9% interanual, però, si s'haguessin mantingut estables, la renda disponible portuguesa hauria caigut l'1,0%.

Més enllà d'aquestes xifres agregades, la crisi de la COVID-19 afecta de manera diferent els diversos grups de població i, en colpejar de forma més intensa la gent més pobre, amb feines més precàries i amb baixes qualificacions, tendeix a agreujar les desigualtats socials. No obstant això, sembla que aquest increment de la desigualtat també ha quedat atenuat gràcies a les mesures públiques de suport, com així ho suggereixen algunes estimacions de la Comissió Europea.⁸

Vânia Duarte

Portugal: contribució al canvi de la renda disponible de les llars el 2020 *

(p. p.)

Nota: * Estimacions de l'OCDE. Exclouen la contribució de la resta de components de l'RDB (impostos, contribucions socials), que, segons l'OCDE, va ser petita el 2020.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE (2020), «OECD Economic Outlook».

6. Vegeu OCDE (2020), «How's life? 2020: Measuring Well-being».

7. Vegeu Comissió Europea (2020), «Households' income and the cushioning effect of fiscal policy measures in the Great Lockdown».

8. *Ibid.*